

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

**ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI
A1 TÜRKÇE DERSİ
UZUN TEZ ÇALIŞMASI**

“KALABALIKTAKİ YALNIZLIKLAR”

Rehber öğretmen: Fatma Sever
Öğrencinin adı: Gökçe
Öğrencinin soyadı: Özçelik
Diploma numarası: D1129025
Sözcük sayısı: 3979

Araştırma konusu: Cemil Kavukçu'nun; "Gamba", "Dönüş" ve "Suda Bulanık Oyunlar" adlı yapıtlarında bireyi toplum içinde yalnızlığa iten nedenlerin belirlenmesi ve belirlenen nedenler ışığında yapıtlardaki kahramanların karşılaştırılması.

*“yine yanlış mı yaşıyoruz
karanlığımızı avuçlarımıza öksürerek
sen bir kadın ıssızlığına koşulmuş
yarıdan fazla mavi gözlü
eylülde eylüle gülümseyen
ben görünmez raylara düğümlü
garlarda yankılanan bir erkek
değerinden eksikliğine bozulmuş”*

Attila İlhan

ÖZ (ABSTRACT):

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Türkçe dersi kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında, bireyin toplum içindeki yalnızlığı bir sorun olarak ele alınmış, bireyi yalnızlaştıran nedenler Cemil Kavukçu'nun; "Gamba", "Dönüş" ve "Suda Bulanık Oyunlar" adlı yapıtlarında incelenmiştir.

Yapıtlar, yaşam ve insan gerçekliği taşırlar. Başka bir söyleyişle malzeme insandır, seslenen yine insan. Bu bağlamda Cemil Kavukçu'nun; "Gamba", "Dönüş" ve "Suda Bulanık Oyunlar" adlı yapıtları edebiyatın işlevini kurmaca bir yaşam aracılığıyla gerçekleştirir. Bu yaşam gerçekliğinden yola çıkarak, bireyi toplumun içinde yalnızlığa iten nedenlerin belirlenmesi ve belirlenen nedenler ışığında yapıtlardaki kahramanların karşılaştırılması bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Bu amaca ulaşabilmek için kahramanların yaşadıkları yalnızlığın bireysel ve toplumsal nedenleri yapıtların tanıklığında araştırılmıştır.

Sözcük sayısı: 106

İÇİNDEKİLER

1. Yazın-Yaşam-Yapıt İlişkisi	1
2. "Gamba" Adlı Yapıtta Kahramanların Yaşadıkları Yalnızlığın Bireysel Nedenleri.....	2
3. Gamba Adlı Yapıtta Kahramanların Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenleri.....	5
4. "Dönüş" Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Bireysel Nedenleri.....	7
5. "Dönüş" Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenleri.....	9
6. "Suda Bulanık Oyunlar" Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Bireysel Nedenleri.....	11
7. "Suda Bulanık Oyunlar" Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenleri.....	13
8. "Gamba", "Dönüş" Ve "Suda Bulanık Oyunlar" Yapıtlarında Odak Figürlerin Yaşadığı Yalnızlığın Bireysel Nedenlerinin Karşılaştırılması.....	14
9. "Gamba", "Dönüş" Ve "Suda Bulanık Oyunlar" Yapıtlarında Odak Figürlerin Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenlerinin Karşılaştırılması.....	16
10. Sonuç.....	17
11. Kaynakça.....	18

1. Yazın-Yaşam-Yapıt İlişkisi

Yazın, bireyin duygu, düşünce, istek ve tasarımlarını etkili bir şekilde, sanatsal bir kaygı taşıyarak sözle ya da yazıyla anlatma sanatıdır. Başka bir söyleyişle yüzyıllardır insanların yaşamlarını, duygu durumlarını, toplumdaki diğer insanlarla ilişkilerini, dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik durumunu sanatsal bir dille sözlü veya yazılı olarak anlatan daldır yazın. Bireylerin duygu yitimine uğradığı, programlanmış bir saat gibi çalışmak zorunda bırakılıp, başkaları tarafından belirlenen tekdüze bir yaşam sürdürdüğü günümüzde yazının işlevi bireylerin dile getiremediği bu ortak duygularını, sorunlarını açığa çıkararak yerine gelmektedir. Yazınsal eserler her ne kadar tek bir kişinin kaleminden çıkıyormuş gibi görünse de aslında sessizliğini bozamayan, bastırılan toplulukların çığlığıdır. Yazının işlevini bir başkaldırı olarak yorumlamak da mümkündür elbette. Yazınsal eserlerde bu çığlığı duymak zor değildir; çünkü o eseri kaleme alan sanatçılar aslında bireylerin gözlerinde gördüğü bu sessiz çığlıkları kendi biçemleriyle anlatmaktadırlar. Günümüzde bireyler kapalı birer kutuya dönüşmüşler ve değil duygularını ifade etmek, sorunlarını en yakınındakilerle paylaşamaz hale gelmişlerdir. Yaşamda kendilerine çizilen bu yolda yürümek, aslında onların kendi arzularından, tutkularından gün geçtikçe uzaklaşmaları anlamına gelir. Bu durumu yaşayan her birey iletişimsizliğe, karamsarlığa, yalnızlığa itilmektedir. Birey-toplum çatışması, bu çatışmayı yaşayan bireyde büyük bir boşluk yaratır. Bu boşluğu doldurmak ya da başka bir söyleyişle düşülen bu boşluktan bireyi kurtarmak da çağdaş yazının bir diğer işlevidir. Birey yalnız ya da yalnız yaşadığını ve yalnızlaştığını anladığı anda yazınsal eserler onu hayata bağlar, cesaretlendirir, hayata baktığı pencereyi genişletir, kendinden önce o patlamayı yaşayan bireyin varlığını hissetmek onu rahatlatır. Birey o yazınsal eserlerde aslında kendisini görür, anlatamadıklarını veya anlatmaya cesaret edemediklerini başkasından dinlemek ona iyi gelir. Tam yalnızlaştığını düşünürken, yalnızlaşan tek birey olmadığının farkına varmak bu yalnızlığı biraz olsun azaltır. Yazının en önemli işlevi bireylere yalnız olmadıklarını göstererek onları cesaretlendirmektir.

2. "Gamba" Adlı Yapıtta Kahramanların Yaşadıkları Yalnızlığın Bireysel Nedenleri

Çağdaş Türk yazını yazarlarından Cemil Kavukçu'nun; "Gamba" adlı yapıtının temel sorunu yalnızlıktır. Yaşanan bu yalnızlığın nedenleri yapıtta bireysel ve toplumsal olarak iki ana başlıkta incelenebilir:

Yapıtta Asım'ın, Cevat'ın, Turgay'ın ve Nurbay'ın birlikte yola çıktıkları bisiklet turu ve yapıt boyunca yaşamlarından aktarılan kesitler, onların bu seyahati bir kaçış olarak gördüklerini göstermektedir. Bu kaçış Asım'ın yıllardır planladığı; ancak bir türlü gerçekleştiremediği bir kaçıştır. Asım'ın kaçmak istemesi aslında içinde bulunduğu yalnızlık durumundan kurtulma çabasının bir göstergesidir; kaçış yalnızlığın doğal bir sonucudur. İnsanoğlu yüzyıllardır kendini yalnızlaştıran koşullardan kaçmayı kurtuluş yolu olarak algılamıştır; ancak ne kadar çabalarsa çabalasın onu yalnızlaştıran etkenlerin, sorunların aslında hayatının ve kendisinin birer parçası olduğunu göz ardı etmiştir. "Gamba" adlı yapıtta da bireyin toplum içerisinde yalnızlaşması ve bu yalnızlık durumunun sonuçları, yalnızlık durumunu yaşamakta olan bir grup insan üzerinden incelenmektedir.

Bireyi yalnızlaştıran nedenlerin başında bireysel nedenler yer almaktadır. Kendi yalnızlığının kaçış yolunda bir grup insanı da beraberinde götüren Asım çok önemli ailevi sorunlar yaşamaktadır. Asım, hiçbir zaman eşini memnun edememiş eşiyle huzurlu bir yaşam sürdürememiştir. Nezahat'le bir ömrü paylaşmış gibi görünse de aslında onunla hiçbir şey paylaşmadığını, paylaşamayacağını görmek onu derin bir yalnızlığa iter. Nezahat bir memur eşi olmasına rağmen iyi bir muhitte oturamamasından dolayı duyduğu rahatsızlığı sürekli kavgacı bir tavırla dile getirir; oturduğu evi yuva yapanın huzur olduğunu anlayamayıp evin fiziksel yetersizliklerinden sürekli şikayet eder. Bu şikayetler, Nezahat'in ağzından çıkan her olumsuz sözcük, Asım'ı ondan gittikçe uzaklaştırır. Çocuk sahibi olamamaları da birbirlerinden uzaklaşmalarını kolaylaştırır. Birbirine bu kadar zıt iki insanın kurduğu evliliğin uzlaşma noktası bir çocuk olabilirdi; o zaman Asım eşinden ve evinden uzaklaşıp kendi içinde bir yalnızlığa gömülmeyebilirdi aslında. Onların sorunlarının başlangıcında çocuk sahibi olamamaları yatar. Nezahat evliliklerinin ilk yıllarında her şeyin düzeleceğine inanıp Asım'a destek olur ama yine de görücü evliliğiyle bir araya getirilen iki yabancı olmaktan kurtulamazlar. Asım Eray bu evlilikten kaçmanın çeşitli yollarını arar, sık sık çıktığı iş gezileri bunun için ideal bahanedir; sorumluluklardan, onu daraltan, baskıcı bir evlilikten kaçmanın en iyi yoludur.

Aile içinde yaşadığı sorunların yanı sıra Asım Eray kendi içinde de bazı sorunlar yaşamaktadır. Asım Eray çocukluğundan bu yana şekli kargaya benzeyen hayali bir yaratıkla yaşamaktadır. Bu yaratığı "Gamba" olarak isimlendirir. "Gamba" Asım Eray'ın bilinçaltında varlığını sürdürür ve o ne zaman cesaret gerektiren bir atılımda bulunmak istese, geceleri en korkunç haliyle onun karşısına çıkar, ona engel olur. Asım Eray ne zaman kaçmak, yalnızlıktan ve diğer sorunlardan kurtulmak istese, kendini karanlığa hapseden yalnızlık perdesini yırtıp özgürleşmek istese "O" karşısına çıkar ve Asım Eray'ın yalnızlığını onu korkutarak iyice artırır:

"Bir kül yığınınına dönmüş kamp ateşinin olduğu yere, toplanmamış bulaşıklara, birkaç damla daha içilir umuduyla yatırılmış boş rakı şişelerine bakarken bir kez daha şaşıyor; olacak iş değil, diyor, yıllar sonra Gamba'yı gördüm. Üstelik, çocukluğumda olduğu gibi korkarak uyandım "(Gamba,12).

Gamba, Asım Eray'ın karmaşık ruhsal durumu çerçevesinde incelendiğinde bireyin zihninde saklanan sorumluluk bilinci ve suçluluk duygusu gibi ruhsal kavramlarla ilişkilendirilebilir. Birey yaşamdaki sorumluluklardan kaçıp, ne zaman biteceği belli olmayan bir kaçış yolculuğuna çıkamaz. Çıkarsa Gamba'yla karşılaşır ve daha da yalnızlaşır. Gamba O'nun hayallerinin peşinden gitmesini ve yalnızlık durumundan kurtulup özgürleşmesini engelleyen önemli bireysel nedenlerdendir.

Asım Eray'a yolculuğunda en az kendisi kadar yalnız ama kendisinden daha genç bir grup arkadaşı eşlik eder. Cevat, Turgay ve Nurbay karşı karşıya kaldıkları sorunsallar çerçevesinde incelendiklerinde Asım Eray'ın yalnızlıklarla, hayal kırıklıklarıyla dolu yaşamının farklı evreleri olarak değerlendirilebilecekleri gibi, yaşadıkları sorunlar bakımından ele alındıklarında bireyin toplum içindeki yalnızlığının farklı ölçütleri olarak algılanabilirler. Hepsinin ortak özelliği yalnızlıklarıdır ve yalnızlıklarının bireysel nedenleri arasında; aile problemleri, karmaşık ikili ilişkiler ve ölüm gerçeğiyle karşı karşıya kalma yer almaktadır.

Cevat, başarısız bir evliliğin ardından bekar hayatının getirdiği yalnızlık durumuna ayak uydurmaya çalışan, yalnızlığını bira ve sigara içerek, tekdüze erkek muhabbetlerine katılarak bastırmaya çalışan bir devlet memurudur. Yapıtın temel sorunsalı çerçevesinde onu toplum içinde ve kendi içinde yalnızlığa iten en önemli bireysel neden ise meslektaşı Şebnem'le yaşamakta olduğu yasak aşktır. Yalnızlık durumunu tecrübe eden insanlar hayatta çeşitli çıkış yolları ararlar, inişli çıkışlı ruh hallerinin en belirgin yansıması ise yaşadıkları sağlıksız ilişkilerdir. Bu bağlamda Şebnem ve Cevat da

yaşadıkları yalnızlığı "aşk" olarak nitelendirdikleri yasak ilişkiyle bastırmaya çalışırlar. Her ikisi de hayatlarındaki eksiklikleri bu şekilde kapatarak tatmin olurlar; Şebnem aile yaşamındaki yalnızlığı Cevat'la bastırır, kocasındaki heyecan eksikliğini Cevat'la kapatmaya çalışır. İlişkilerinin sonu Cevat'ın kaçış yolculuğunun başlangıcı olur. Aşk acısı Cevat'ın hayatının dönüm noktası, yalnızlığının gerçek sebebidir:

"Dinle, ben bu ilişkiyi bitirecek gücü kendimde bulmak için bu yolculuğa çıktım. Ama geldiğim noktaya bak. Bugün, ondan kopamayacağımı anladım. Bunun adı aşk oğlum, sen nerden bileceksin. İnşallah bir gün başına gelir de anlarsın "(Gamba,283).

Turgay'ın yalnızlığının bireysel nedeni eşiyile yaşadığı problemlerdir. Eşinin evliliklerinde baskın rolü oynaması, onun özgüvenine zarar verir. Sabahın erken saatlerinde başlayan kavgalar akşam eve dönüşte kim daha yorgun, kim daha çok çalışıyor kavgalarına dönüşür. Bu kavgalar, geçimsizlikler Turgay'ın içinde bastırılmış bir Turgay daha oluşturur; Turgay içten içe yalnızlaşır. Eşinin, kavgalarına üçüncü kişileri dahil etmesi onu yalnızlaştırırken aynı zamanda kaçışa da yöneltir.

Nurbay'ı bu grubun içine sokan onlarla buluşturan ortak payda yine yalnızlıktır. Rol modeli olan insanı kaybeden Nurbay karmaşık bir ruh hali içindedir. Rol modelinin ölümü onu derinden sarsar. Rol modeli olarak benimsediği İlhan, haksızlıklara başkaldıran hayatta farklı bir çizgide ilerleyen cesur ve yalnız bir figürdür. İlhan'ın yalnızlığa dayanamayıp intiharı, aslında bu hayattan "kaçışı" Nurbay'ın gittikçe yalnızlaşmasına neden olur, onu iç çatışmalara sürükler.

3. Gamba Adlı Yapıtta Kahramanların Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenleri

İnsan toplumsal yapıda rolü olan, sosyal bir varlıktır. Bu kapsamda bireyin çeşitli sorunlar karşısında tepkisinin değerlendirilmesinde, yalnızca içinde bulunduğu bireysel koşulların incelenmesi yeterli değildir. İnsanın, fiziksel ve ruhsal tüm davranışlarının bireysel ve toplumsal olmak üzere iki farklı boyutu vardır. İkisinin birleşimi de sergilenen davranışın sağlıklı değerlendirmesi açısından önemli bir role sahiptir. "Gamba" adlı yapıtta bireyin toplum içindeki yalnızlığının nedenleri arasında; aile sorunları, ikili ilişkilerde yaşanan sorunlar, bastırılmışlık ve ölüm gerçeğiyle tanışma

gibi bireysel nedenlerin yanı sıra bir takım toplumsal nedenler de bulunmaktadır. Asım Eray, toplumsal yapıda "mühendis" kimliğine kavuşmanın sevincini yaşayan mesleği konusunda oldukça idealist bir genç iken iş ortamında tanıştığı bazı kimlikler nedeniyle iş dünyasında hiçbir şeyin onun umduğu gibi idealist ve profesyonel bir yaklaşımla yürümediğini fark eder. Belirli bir sistem çerçevesinde, bir takım haksızlıklarla, torpillerle başa geçirilen, idealizmden ve yükselme arzusundan uzak, hayata dar pencerelerden bakıp her şeyi kendi dar kalıplarına, kendi çıkarları doğrultusunda oturtmaya çalışan, vasıfsız insanlar Asım Eray ve Turgay gibi mesleği konusunda idealist görüşlere sahip, ivmeli bir şekilde ilerlemeyi, kalkınmayı sağlayabilecek parlak gençlerin önünü kapatır. Onlar da istememelerine rağmen sistemin birer parçası haline getirilirler, çarkın dişlileri arasına sıkıştırılır. İşe yaramaz sistemin işe yaramaz parçaları olarak hayatlarını sürdürmek, ideallerinden vazgeçmek Turgay'da da Asım Eray' da da aynı hayal kırıklığını yaratır, onların toplumsal yaşamla olan bağlarını zayıflatır. İdealist bireyler yıllar içerisinde, "şu zorunlu görev bitse de artık kurtulsam" diyerek emeklilik gününü ipe çekmeye başlar. Asım Eray emekli olup en verimli yıllarını verdiği kuruluştan ayrılır ayrılmaz "özgürlük", "kaçış" yolculuğuna çıkar. Hayatta kontrollerin kendi elinde olmaya başlaması onu mutlu eder:

"Önceleri böyle düşünmüyordu; idealleri vardı, çalışkandı, hırslıydı. Verilen her işi yapmış, gönderdikleri her yere gitmişti, işe girdiğinin beşinci yılında ekip şefi olarak Doğu'ya gönderilmişti. Beş yılda ekip şefi olmak kolay değildir; demişlerdi; saha boktan ama katlan. Ekip şefliğini, ilerlemesi için bir basamak olarak görmüş ve katlanmıştı. Katlanmıştı da ne olmuştu? Olması gerektiği yerde miydi? Değildi "(Gamba,97).

Benzer bir biçimde Turgay da işinden memnun değildir; çünkü Asım Eray' ın da yakındığı gibi hayatta ve kariyerinde olması gereken yerde değildir, ilerleme olanağı yoktur. Karşısında yönetici pozisyonundaki insanlar tarafından bastırılmak onun canını sıkmaktadır. Aynı dili konuşmadığı, bilimsel konuda söylenenleri anlamayan, anlayacak donanımı da olmayan Eşkıya Hamdi'yle muhatap olmak, yıllar önce okulda öğrendiği mühendislik bilgilerini üzerine yıkılan angaryalarla uğraştığı için unutmak onu yalnızlaştırmakta, toplumdaki soyutlamaktadır. Hak ettiği makama hiçbir zaman ulaşamayacağını anlar ve toplum içinde yalnız bir birey olarak hayatını sürdürür.

4. “Dönüş” Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Bireysel Nedenleri

“Dönüş” adlı yapıtta yalnızlık, odak figürün yaşamı boyunca tecrübe ettiği, hayatının her döneminde karşılaştığı bir duygu durumu olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Yapıtın odak figürü, Vedat, varoluş savaşı verirken yaşadığı bireysel ve toplumsal çatışmalar nedeniyle yalnızlaşır. Yapıt, odak figürün tüm yaşamını geçmişe dönüşler yaparak anlatmaktadır; böylece Vedat’ın yalnızlığının hangi nedenlere dayandığı, yaşamının değişik evrelerinden yararlanarak anlaşılabilir. Vedat’ı yalnızlaştıran bireysel nedenlerin başında eziklik duygusu, belirli sosyal çevrelerde kabul görme arzusu ve bunlar sonucunda yaşadığı ailesel problemler yer almaktadır.

Vedat, toplumun farklı sınıflarıyla henüz çocuk yaşta karşılaşır. Bir tarafta kural tanımaz, varoluş savaşı veren, sisteme, otoritelere başkaldıran, güçlü görünen ancak içten içe güçsüzleşen bir “haylazlar” grubu, diğer tarafta ise bu grubun tam tersi özelliklere sahip, otoritelere, kurallara sadık bir “sınırlar” grubu bulunmaktadır. Yapıtta haylazlar grubunun başını çeken İlhami, Vedat’ı da “sınırlar” olarak nitelendirir. Çocuk yaşta böyle bir ayrımla karşılaşan Vedat, hayatta ezilenlerden, “sınırlardan” olmamak için varoluş savaşı vermeye başlar:

“İlhami ve onun gibi haydutlar, kendi gölgesinden korkan pısrıklar ve ‘muhallebi çocukları’ için böyle derlerdi. Ona bir kez böyle dedi İlhami. Yalnızca bir kez ve onu hiç unutmadı. Şimdi belediye zabıtası olan, çarşı Pazar denetleyip ceza yazan, siperini gözlerine kadar indirdiği kasketi ile utku kazanmış bir komutan gibi dolaşan İlhami, öğrencilik ve avarelik günlerinde söylemişti bunu. Vedat’ın gözünde bir kahramandı o; onun gibi olmak istiyordu”(Dönüş, 18).

“Varoluş savaşı” olarak nitelendirilen durum aslında bireyin toplum içerisinde kabul görmek için yaptığı bir çeşit dönemsel başkaldırıdır. Birey olarak toplumda kabul görme kaygısıyla çocuk yaşta tanışan Vedat da İlhami’ye benzemeye çalışır, böylece “sınırlar” olmadığını kanıtlamış olacaktır. Bu aşamada bireyin varoluş savaşı, ailesiyle çatışmalar yaşamasına neden olur ve yapıtın ana sorunu olan yalnızlık toplumda kabul görme çabasının ailesel problemlere yol açmasıyla ortaya çıkar: *“Ama annesi bunun bir varoluş savaşı olduğunu anlamıyor, kızıyor, hasta olursun, deli misin be diyordu”(Dönüş,19).* Ailedeki baskın birey olan “savcı” babanın, oğlunun başkaldırısıyla yüzleşmesi, Vedat’ın tersine ideal evlat pozisyonunda bir ağabeyinin

bulunması Vedat’ın varoluş savaşında ailesiyle de çatışmasına neden olur. Aile toplumun yapı

taşıdır ve bireyin ailesiyle yaşadığı problemler aslında onun kendi içinde de bazı problemler yaşadığının bir göstergesidir.

“Dönüş” adlı yapıtta “aşk” olgusu da bireyin toplum içindeki yalnızlığının bireysel nedenlerinden biridir. Taşradan gelen Vedat’ın büyük şehirde “aşk”la tanışması, Neslihan’la bir birliktelik yaşaması, nişanlanması ve ondan ayrılması bireyin varoluş savaşında vurgun yemesine ve daha da yalnızlaşmasına neden olur.

“Ölüm” olgusu bireyin hayatta terk edilmişlik hissine kapılmasına neden olduğundan, bireyi yalnızlaştıran en önemli bireysel nedenlerdendir. Anne, baba, yakın arkadaş figürlerinin kaybedilmesi, bireyin yaşamda yalnız ve desteksiz kalma düşüncesini benimsemesine neden olur. Bazen de hayattaki pişmanlıkların farkına varılması ve geçmişle yüzleşme isteği, ölüm gibi geri dönüşü olmayan bir olayın ardından başlar. Vedat, gençliğinde devrimci hareketlerinde ona eşlik eden yakın dostu Mesut’u bir çatışmada kaybeder. Ölüm haberini gazeteden aldığı arkadaşının cenazesine kendini hayatta yalnız hissettiği için katılmaz. Hayattaki en büyük destekçisini kaybetmesi bireyi içinden çıkılmaz bir yalnızlığa sürükler. Baba figürünün Vedat’a dargın ölmesi, anne figürü öldüğünde Vedat’ın tutukevinde olması buna bağlı olarak da annesinin ve babasının ölümlerinde onların yanında olamaması varoluş savaşının farklı bir aşamasını; pişmanlıkları, geçmişin sorgulanmasını ve yalnızlığı başlatır.

Vedat’ın tutukeviden çıkar çıkmaz “baba evine”, “geçmişine”, bir takım varoluş savaşları yüzünden yaşayamadığı “çocukluğuna” dönmesi, aslında yaşananların pişmanlığını duymasından ve yaşananları yeniden gözden geçirme arzusundan kaynaklanmaktadır. Bu dönüş, her şeyin başlangıcına, saflığını kaybettiği noktaya dönüştür ve yalnızlaşma sürecinin devamı niteliğindedir. Bireyin toplum içindeki yalnızlığı, geçmişe duyulan özlem yapılan sorgulamalarla gün geçtikçe artar. Geçmiş, “hayaletler” olarak karşısına çıkmaktadır; çünkü geçmiş yapılmaması gerekenlerle, korkularla doludur. Birey hayatta kaybettikleriyle yüzleşmektedir. Dönüş, bireyin geçmişle yüzleşmesini simgelemektedir; yüzleşme içinde bireyin kendisini yalnızlaştıran nedenlerden kaçma isteğini de barındırır. Kaçış, pek çok farklı boyutta incelenebilir. Fiziksel yorgunlukla sıkıntılardan uzaklaşma kaçış yollarından bir tanesidir. “Dönüş” adlı yapıtta da bu tür bir kaçış Vedat’ın evde bulunduğu eski bisikletle geziye çıkmasında görülmektedir.

Bisiklet simgeseldir, hem gitme arzusudur hem de hayatını kendi istekleri doğrultusunda yaşayamamış olan bireyin kontrolü kendi eline alma isteğidir. Gideceği yönü kendisinin belirlemesi, kendi fiziksel gücüyle yol alması bireyin hayatta sahip olamadığı özgürlüğüne kavuşma isteğini göstermektedir.

5. “Dönüş” Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenleri

“Dönüş” adlı yapıtta yalnızlığın nedenleri tek boyutlu değildir. Bireysel nedenler, toplumsal nedenlerle birleşerek bireyi toplum içinde yalnızlaştırmaktadır. Bu durumun en belirgin örneği, bireyin varoluş savaşında toplumdaki güçlü kabul edilen grup tarafından kabul görmek için sergilediği, pişmanlık verici, yapısına aykırı, serseri davranışlarıdır. Yalnızlığın yoğunluğunu artıran durum ise aslında güçlü pozisyonunda bulunan bu grubun ileride başkaldırıyı bir yana bırakıp sisteme ve otoriteye boyun eğmesi, varoluş savaşındaki Vedat’ın da bu durumun farkına varıp pişmanlık sürecini yaşamasıdır. Toplumda işleyen düzenin farkına varan Vedat yalnızlaşır:

“Eski haydutlar birer birer yenik düşmüştü demek. Başlarını öne eğmişler, bir baltaya sap olmak için ellerini göbeklerine bağlayıp boyun kırmışlardı, bir zamanlar küçümseyip alaya aldıkları insanların karşısında Allah’a şükretmesini ve saygıyla selam vermesini öğrenmişlerdi. Göbeklenip, yağlanmışlar, toplumdaki değişmez yerlerini almışlardı” (Dönüş, 26).

Bireyin toplum içindeki yalnızlığının bir diğer toplumsal nedeni ise taşra ile büyük şehir arasındaki farklardır. Taşranın göz ardı edilmişliği ve geri kalmışlığı, taşradan büyük şehre gelen bireylerin uyum sürecinde yaşamlarını zorlaştırır ve onların yalnızlaşmasına neden olur. Hayat şartlarındaki ve insanların hayata bakışlarındaki keskin farklar ortaya çıkar. Taşralı bireyin şehirliler tarafından kabul görmesi, sancılı bir süreci beraberinde getirir. Vedat taşradan gelir, büyük şehirde bir yaşam kurmaya çalışır; ancak “eziklik” duygusu onun burada da kabul görmek için çeşitli faaliyetlere yönelmesine neden olur. “Devrimci” olarak büyükşehirde yeni bir çevre edinir ve ait olmadığı o sosyal çevreyle çeşitli eylemlere girişir. İçinde bulunduğu faaliyetler ve istemese de katıldığı çatışmalar nedeniyle hapse girer. Tutukevinde geçirilen zaman ve çatışmada kaybettiği arkadaşı Mesut’un düşüncesi Vedat’ın bireyleşme sürecinde yalnızlığını kavraması açısından büyük önem taşımaktadır:

“Yaşanmamış bir çocukluk, psikiyatri, Freud, Reich, Marks ve başkaları. Önce bireyleşme süreci mi? Bütün bunları ilginç bulabilirsin, ama bana bir şey söylemiyor” (Dönüş, 72).

“Dönüş” adlı yapıtta bireyin toplum içindeki yalnızlığı, odak figürün geçmişindeki önemli kişilerle yaptığı hayali konuşmalarla sorgulanmaktadır. Bu durum bireyin, yalnızlaşma noktasında duyduğu pişmanlıklarını ve zamanı geri alıp her şeyi düzeltme arzusunu

göstermektedir. Vedat'ın, Nesli'yle hesap verircesine konuşması, babasıyla, annesiyle konuşmaları ve geçmişinden hayaletler görmesi, bireyin toplum içindeki yalnızlığının nedenlerini sorgulamasından kaynaklanmaktadır.

6. “Suda Bulanık Oyunlar” Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Bireysel Nedenleri

“Suda Bulanık Oyunlar” adlı yapıtta, bireyin toplum içindeki yalnızlığı, odak figür Tarık üzerinden incelenebilir. Tarık, taşradan büyük şehre okumak için gelen bir üniversite öğrencisidir. Hayatta bazı idealleri olan, okuyup meslek sahibi olmayı planlayan Tarık, büyük şehre geldiğinde hayal kırıklığına uğrar; çünkü büyük şehir ve şehirli insanlar onu aralarına kabul etmezler. Bu durum Tarık'ı yalnızlaştırır. Tarık'ın yalnızlığı sadece taşra-büyükşehir ikileminden kaynaklanmamaktadır. Onu toplum içinde yalnızlaştıran bazı bireysel nedenler de bulunmaktadır; aşk ve işe yaramazlık, işlevsizlik psikolojisi bu bireysel nedenlerin başlıcalarıdır.

“Aşk” kimi zaman bireyi hayata bağlar, kimi zaman da bireyin hayatla olan bağlarının kopma noktasına gelmesine neden olur. “Suda Bulanık Oyunlar” adlı yapıtta odak figür Tarık kendinden yaşça küçük olan Nazan'a aşkıdır. Aşkını imkansız olarak nitelendirmektedir. Her şeyden önce Nazan'dan büyük olması nedeniyle böyle bir durumu kendine yakıştıramamaktadır. Kendi yaşlılarının akranlarıyla yaşadığı aşklar onun bu çıkarımı yapmasına neden olur. Taşradaki aşkını bırakıp büyük şehre geldiğinde kendi akranlarıyla birlikte olmayı, “sevgili” bulmayı planlar; ancak şehirli insanlarla kendisi arasında bir fark olduğunu anlar. Bireyin toplum tarafından kabul görmemesi veya uzam değişikliğine bağlı uyum sürecinden geçmesi, bireyi yalnızlaştırır. Tarık sevgili bulamaz ve Nazan'la bir şeyler yaşayamamanın verdiği güvensizlikle sinemalarda porno filmler seyretmeye başlar. Her şeye rağmen bu yaptığının yanlış olduğunu bilmekte ve bu durumdan utanmaktadır. Bireyin aşık olduğu kişiye kavuşamaması, aşkın imkansız halleri, bireyin umutsuzluğa kapılmasına ve aşkını unutacağı kaçış yolları aramasına neden olur. “Aşk”, Tarık'ın kırılma noktasıdır. Tarık kendisine ve aşka olan güvensizliği yüzünden yalnızlaşmakta, içine kapanmaktadır. Kendisi gibi öğrenci olan Seher'le yakınlaşması ve onunla birlikte olmak istemesi de aslında kendini ispatlama ve Nazan'dan kaçma fikrine dayanmaktadır. Nazan, onun için ulaşılması imkansız olandır, bu nedenle Tarık ona olan aşkıdan kaçmak için porno filmlere, başka kızlara, biraya sığınmaktadır. Bir ara Seher ulaşılabilirliğinden dolayı ulaşamayacak aşkın ilacı olarak görülür. Buna karşın bu kolay elde edilebilirlik onu tatmin etmez. O imkansız olanı yaşamak

ister. Bireyin içine düştüğü çaresiz, içinden çıkılması güç durum, onu iç çatışmaya sürükler ve yalnızlaştırır, yabancılaştırır.

Aile içerisinde, baba figürünün oğluna karşı tutumu onun karakterinin şekillenmesi için büyük önem taşımaktadır. Yapıtta Tarık'ın babasının, ona yeteneksiz bir insan gibi davranması, onun okumasını istememesi, ona inanmaması, Tarık'ın özgüvenini yitirmesine neden olur. Özgüven eksikliği olan bireyler hayatta karşılaştıkları zor durumlarda direnmektense kaçmayı tercih ederler; çünkü başaramayacaklarını düşünürler. Bu nedenle bireyin ailesiyle olan iletişimi ve aile bireylerinin ona yaklaşımı özgüvenin güçlenmesi açısından önemlidir. Tarık'ın babası, öğrenciliği boyunca onunla hiç ilgilenmez ve Tarık sürekli kendini kanıtlama çabası içinde yaşamını sürdürmeye çalışır. Bireyin özgüven kaybı onu kaçışa zorlar ancak gerçeklerden kaçamayacağını anladığında ise bir kez daha yalnızlaşır: *“Trenler gidiyordu. Herkes, her şey gidiyordu. Hiçbirine yetişemeyecekti. Sözcükler, anlamsız kara gürültüler olarak dolaşıyordu kafatasının içinde”* (Suda Bulanık Oyunlar,141).

7. “Suda Bulanık Oyunlar” Adlı Yapıtta Odak Figürün Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenleri

Yapıtta bireyin toplum içindeki yalnızlığının en önemli toplumsal nedeni sosyal çevre değişiminden kaynaklanan ait olmama duygusudur. Tarık taşradan büyükşehre okumak için gelir; ancak büyük şehir yaşamına ve insanlarına uyum sağlayamaz. Onlar da Tarık'ı yadırgarlar. Bu durum Tarık'ın kendini büyük şehirdeki kalabalıktan soyutlamasına ve yalnızlaşmasına neden olur.

Yalnızlaşmış birey çeşitli kaçış yolları arar. Tarık da büyük şehir tarafından kabul edilememesini geldiği yere dönerek bastırmaya çalışır ve köyüne döner. Ne var ki taşrada büyümüş olan bireyler büyük şehre tanışıp aidiyet duygularını yitirdiğinde, yaptıkları dönüşlerde de aidiyetsizlik yaşarlar. Taşradan büyük şehre sığınanlar için yeniden taşraya sığınmak zordur; ancak yine de oraya bağlı olduğunu gönülden hissederler. Aidiyetini sorgulayan bireyin taşraya dönüşü sorunlarından, yalnızlığından kaçış niteliğindedir; ayrıca yaşadığı aidiyetsizlik onun aşktan da uzaklaşmasına neden olur. Aşkın ulaşılamazlığı bireyi daha çok yalnızlaştırır.

8. “Gamba”, “Dönüş” Ve “Suda Bulanık Oyunlar” Yapıtlarında Odak Figürlerin Yaşadığı Yalnızlığın Bireysel Nedenlerinin Karşılaştırılması

“Gamba”, “Dönüş” ve “Suda Bulanık Oyunlar” adlı yapıtların üçünde de bireyin hayatta karşılaştığı bazı bireysel ve toplumsal nedenlerin etkisiyle toplum içinde yalnızlaşması söz konusudur. Aile içerisinde yaşanan problemler ve aşk bireyi yalnızlaştıran bireysel nedenlerdir.

Her üç yapıttaki ailesel problemler, ailede yetersiz birey konumunda bulunma ve bunlara bağlı olarak bireyde oluşan ait olamama duygusu bireyin toplum içerisinde de yalnızlaşmasına neden olmaktadır. Asım Eray’ın eşiyle olan problemleri, eşinin ona karşı olan sert ve yıpranmış tutumu, çocuk sahibi olamamanın verdiği yetersizlik duygusu onu yalnızlaştırmakta, eşinden ve evinden uzaklaştırmaktadır. O, iş için yaptığı uzun seyahatleri evlilik molası ve evden, ailesel problemlerden uzaklaşma fırsatı olarak düşünmektedir. “Büyük kaçış” olarak tasarladığı bisiklet turunun provası olarak da değerlendirilebilecek bu kaçış onun sorunlarından sürekli kaçamayacağını anlamasına neden olur. Turgay’ın da eşiyle yaşadığı problemler; eşinin ona psikolojik baskı yapması, aşağılaması, onu annesi tarafından yönetilen bir birey olarak tanımlaması onun da problemlerinden kaçmak istemesine neden olur ve o da yalnızlaşma aşamasında hayatındaki sorunları kendisinden uzaklaştırabilmek için Asım Eray’ın düzenlediği bisiklet turuna çıkar. Ailede yaşanan problemler, toplumda karşılaşılan sorunlarla birleşerek bireyin kaçış yolları aramasına neden olur. “Dönüş” adlı yapıtta da odak figür Vedat’ın toplumda kabul görme mücadelesi onu ailesinden uzaklaştırmaktadır. “Sınır” olarak hayatını sürdürmemek için, varoluş savaşında kendisini kanıtlamak için “Savcı beyin oğluna” yakışmayan davranışlar sergiler ve bu durum ailesiyle arasının açılmasına neden olur. Geçmişine yaptığı dönüşler ve şimdinin karşılaştırılmasında da görülmektedir ki “sınır” olmamak için verdiği mücadeleden yenik çıkar, ağabeyinin ise kendisinin aksine hayatta başarılı olması onu yalnızlaştıran bir başka psikolojik baskıya dönüşür. “Suda Bulanık Oyunlar” adlı yapıtta da odak figür Tarık’ı yalnızlaştıran aidiyetsizliğinin altında taşralı bir aileden gelmesi yatmaktadır. Babasının Tarık’a güvenmemesi, onu aşağılaması Tarık’ta özgüven yitimine neden olurken anne figürü her zaman sığılabilecek biridir.

Her üç yapıtta da çıkmaza dönüşen aşk olgusu odak figürleri yalnızlaştırmaktadır. “Gamba” adlı yapıtta Cevat figürünün Şebnem’le yaşadığı yasak aşk ve ayrılık onu bitimsiz acılara itmekte ve yalnızlaştırmaktadır. “Dönüş” adlı yapıtta odak figür Vedat’ın sevgilisi Nesli’yle yaşadığı büyük aşk, nişanlılık dönemi ve ardından yaşanan ayrılık onu yalnızlaştırmakta ve

her zaman için kendini ona karşı hesap verme zorunluluğunda ve sorumlu hissetmektedir. Bireyin yalnızlaşması, hayatta kontrol edemediği, edemeyeceği olaylar ve olgularla karşılaşmasıyla gerçekleşir; aşk ve aile içi problemler de kontrol yitimine neden olan olaylardır ve bireyi yalnızlaştırırlar.

9. “Gamba”, “Dönüş” Ve “Suda Bulanık Oyunlar” Yapıtlarında Odak Figürlerin Yaşadığı Yalnızlığın Toplumsal Nedenlerinin Karşılaştırılması

“Gamba” adlı yapıtta bireyin akademik kariyerinde hak ettiği, umduğu yerde olamaması ve bunun bazı toplumsal ayrımcılık içeren davranışlara dayanması bireyi yalnızlaştırmaktadır. Asım Eray’ın ve Turgay’ın başarılı birer mühendis olma idealleriyle başladıkları işlerinde, bilgi birikimi açısından yetersiz ve akademik düzeyde kendilerinden aşağıda bulunan insanların kendilerinin üstü olarak çalıştığını, onlara emirler verip, gereksiz işler için onları kullandığını bilmek ve aynı durumu günlük hayatın tekdüzesi içerisinde tekrar tekrar yaşamak onları yalnızlaştırmaktadır. “Dönüş” adlı yapıtta odak figür Vedat’ın da küçüklüğünden itibaren kendisini ezdirmemek için, toplumda takdir edildiğini düşündüğü, vurdu duymaz, kaba, duyarsız ama güçlü gibi görünen gruba dahil olma çabası onun tutukevine girmesine, hayatta başarıyı yakalayamamasına ve sonuç olarak toplum içerisinde yalnızlaşmasına neden olmaktadır. Toplumdaki dengelerin yerinden oynaması bireyin güçlüler tarafına geçmeye çalışmasına ve varoluş savaşı vermesine neden olur; ancak ilerleyen zamanlar bireyin kontrol mekanizması dışında kalan olayların doğmasına ve bu olayların onu yalnızlaştırmasına neden olur. “Suda Bulanık Oyunlar” adlı yapıtta da toplumun değişik kesimlerinden insanların uzam değişiminin, uyum sürecinde sorunlar yaşamasına neden olduğunu göstermektedir. Toplumda farklı tabakaların bulunması taşradan kente gelen bir gencin, odak figür Tarık’ın, uyum sağlayamamasına ve aidiyetsizlik hissine kapılmasına neden olur. Sonuçta odak figür Tarık kent yaşamının kendisine umduğunu vermediğini anlar ve aidiyetsizliği onun aşk ve cinsellikten uzak kalmasına neden olup onu yoldan çıkararak yanlış davranışlara yöneltir. Her üç yapıtta da toplumsal nedenler, haksızlıklar ve güçler dengesindeki yanlışlıklar odak figürlerin hayatlarını kendilerinin kontrol edemediğini anlamalarına, çeşitli kurumlar ve kişiler tarafından belirlenen bir hayatı, kısır döngüyü yaşadıklarını kavramalarına neden olur. Bu nedenle de bireyler hayatlarını başka bireylerin ve uzamların şekillendirmesine izin vermemek için, kendi yaşantılarını kontrol edebilmek için kaçışa yönelirler. “Gamba” adlı yapıtta bu kaçış Akdeniz bölgesinde, sonu belirsiz bir bisiklet turuna çıkmak, “Dönüş” adlı yapıtta, geldiği, her şeyin başladığı yere geçmişine dönmek, “Suda Bulanık Oyunlar” adlı

yapıtaysa kente uyum sağlayamama sonucunda ait olduğu yere, taşraya dönmektir. Bu durumların hepsi aslında bireyin hayatta umduğunu bulamaması, ideallerine kavuşamaması ve kendi seçtiği hayatı istediği şekilde yaşayamaması sonucunda toplum içerisinde yalnızlaşmasının birer sonucudur.

10. Sonuç

Bireyin toplum içindeki yalnızlığının nedenlerinin incelenmesi sonucu, yalnızlaşmanın nedenlerinin tek boyutlu olmadığı, bireysel ve toplumsal olmak üzere iki boyutta incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bireyin, içinde yaşadığı toplumun koşullarında karşılaştığı adaletsizliklere, eşitsizliklere katlanmak zorunda kalıp kendi hayatını ikinci plana attığında, hayattan beklentilerinin gerçekleşmediğini anladığı noktada yalnızlaşmaya başladığı görülmüştür. Yapıtlar, bireyin kendini gerçekleştirmesinin önemini vurgulama noktasında buluşurlar. Kendinin farkında olmayan, birey kimliğini gerçekleştiremeyenlerin nelerle yüzleşeceklerini gösterirler. Toplumsal nedenlerin yanında bireysel nedenler de bireyin yalnızlaşmasında önemli bir etkidir. Birey aile içi sorunlar yaşadığında, hayatta kendisini yetersiz hissetmeye başladığında, varoluş savaşına girdiğinde yalnızlaşmaya başlar. Bireyi yalnızlaştıran toplumsal ve bireysel nedenler genellikle ortak bir sonuçta birleşirler; kaçış. Yalnızlaşma bireyi kaçışa yöneltir. Birey kaçışı çeşitli şekillerde yaşayabilir; sigaraya, alkole sığınarak, kimi zaman da hayatının kontrolünü kaybettiği noktada kontrol arzusuyla bisikletle kaçış denemeleri yapmaya çalışarak... Tüm denemelerine karşın birey hayatındaki sorunlardan, kendisini yalnızlaştıran etkenlerden kaçamayacağını anlar ve başladığı yere, kaçmaya çalıştığı hayatın koşullarına geri döner. Bireyin kaçma eğilimi onun kaçış denemeleri yapmasına neden olur; ancak inceleme sonucunda bireyin hayatından ve sorunlarından kaçamayacağı, hayatındaki gerçeklerle yüzleşmek zorunda kaldığı bu üç yapıtın karşılaştırmalı incelemesi sonucunda görülmüştür.

11. Kaynakça

1. Kavukçu, C. (2005). *Gamba*. İstanbul: Can Yayınları.
2. Kavukçu, C. (1998). *Dönüş*. İstanbul: Can Yayınları.
3. Kavukçu, C. (2004). *Suda Bulanık Oyunlar*. İstanbul: Can Yayınları.
4. Koçak, M. *Beşinci Pencere-Cemil Kavukçu Kitabı*. Can Yayınları.
5. İlhan, A. (1960) *Ben Sana Mecburum*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.